

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора Мокія
Анатолія Івановича на дисертацію Кирилича Юрія Володимировича
на тему „Вплив фінансової лібералізації на макроекономічну стабільність
країн Європейського Союзу”, поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 - світове
господарство і міжнародні економічні відносини**

I.Актуальність теми дисертації

Сучасний етап глобалізації характеризується багатоплановими, деколи попутними, іноді глибоко протилежними як за сутністю, так і за впливом процесами. Приклади Європейського Союзу, зокрема Європейського валютного союзу, який в несприятливих, кризових умовах доводить здатність міжнародних мегарегіональних економічних утворень ефективно вирішувати економічні проблеми; поширення інтеграційних прагнень у світі, що проявляються в поступовому розвитку асоціацій, створенні торгівельних союзів, поєднуються з негативними явищами. Принцип недоторканості державних кордонів – основа розвитку міжнародної економічної співпраці випробовується на міцність руйнуючими наслідками геополітичних суперечностей, прагненням країн-лідерів та міждержавних об'єднань перекроїти мапу світового панування. Геополітичний характер цих явищ напружений і свідчить про діаметрально протилежні, масштабні геоекономічні зрушення, спрямовані на зміну світового порядку, на народження нової системи глобальної економіки. Ці явища розвиваються на тлі стрімкого зростання обсягів світової торгівлі, фінансової глобалізації, посилення міжнародних міграційних процесів, а також найглибшої за останнє століття фінансово-економічної кризи. Детермінанти глобального розвитку перетворюються на потужні важелі геополітичної боротьби на міжнародній арені.

Серед них фінансова лібералізація - важливий елемент глобалізації, який останнім часом став основним елементом стримування міжнародної агресії та, як свідчить практика, впевнено довів свою ефективність. Отже, участь країни в світовому поділі праці, зокрема через фінансові системи, є елементом як управління, так і національної безпеки держави. З огляду на це, тема дослідження Кирилича Ю.В., присвячена впливу фінансової лібералізації на макроекономічну стабільність країн Європейського Союзу, є актуальною та має вагоме наукове і практичне значення. Успіх та стабільність національних економік, безумовно, залежить не тільки від економічного розвитку, а й від стану фінансової системи, швидкості, глибини та стабільності потоків капіталу, відкритості та зміцнення фінансових ринків. Питання фінансової лібералізації, безперечно, набувають першочергового значення і потребують дослідження, у тому числі з урахуванням його наслідків в Європейському Союзі, можливості імплементації в Україні на пост трансформаційному етапі розвитку.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Мета дослідження форм і методів фінансової лібералізації та її наслідків для європейських ринків, обумовила теоретичну і методологічну спрямованість завдань дослідження. Результати дослідження Кирилича Ю.В. на тему «Вплив фінансової лібералізації на макроекономічну стабільність країн Європейського Союзу» є достатньо обґрунтованими і достовірними, що підтверджується коректністю формулювання мети, системністю застосованих методів, репрезентативністю інформаційної бази яка налічує понад 70 тис. спостережень, (с. 28). Вказане дозволяє стверджувати, що зроблені висновки підкріплені належним обсягом статистичної інформації.

Дослідження зроблене на методологічній основі системного підходу,

використання історичного, абстрактно-логічного методів, методів кількісного та якісного аналізу, статистичних групувань, економіко-математичного моделювання.

В дослідженні використано достатньо широке коло фундаментальних та прикладних наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених фінансовій лібералізації економічних систем.

Аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Зміст роботи відповідає поставленій меті і завданням дослідження та відображає його логіку.

Обґрунтованість і достовірність результатів дисертації підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних і вітчизняних конференціях, методологічних семінарах.

III. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Новизна наукових положень полягає у запровадженні нового методичного підходу до дослідження фінансової лібералізації та її впливу на основні показники державного управління на прикладі досліджуваної групи країн. Дисертантом запропонована шкала внутрішньої та зовнішньої фінансової лібералізації, що відображає закономірність економічних процесів залежно від їх інтенсивності та інтеграції (с. 34-35). Доведена доцільність використання для оцінки наслідків фінансової лібералізації необмеженої VAR-моделі впливу фінансової лібералізації на показники внутрішньої рівноваги (с. 112-115), завдяки яким вдало проведено вимірювання впливу процесів фінансової лібералізації на макроекономічні показники досліджуваних груп країн, у тому числі сегментацію реформ з метою фінансової лібералізації на три групи – де-факто, де-юре та гібридні (с. 76).

Достатньо аргументована залежність впливу фінансової лібералізації на показники ефективності державного управління від ступеню розвитку

національних економік під впливом чинників фінансової лібералізації (с. 147). Аналіз процесів фінансової лібералізації, через призму трилеми макроекономічної політики держави, яка випливає з положень Р. Манделла, та доводить неможливість одночасної фінансової відкритості, монетарної незалежності та стабільного обмінного курсу, створив підстави для прогнозу напрямів політики макроекономічної стабілізації досліджуваних економік (с. 165-166). В результаті автором доведено, що фінансова лібералізація спричиняє структурні зміни в економіці, але з часом ефект від фінансової лібералізації стає менше значущим (с. 120). При цьому встановлено досить типовий сценарій проявів ефектів фінансової лібералізації: поліпшення показника, погіршення та стабілізація (с. 115-118).

Достатньо цінними для практичного втілення в економіці нашої країни вважаємо наведені підходи до моделювання макроекономічних показників розвитку досліджуваної групи країн за допомогою побудови трилеми Дж. Айзенмана, М. Чіна, Г. Іго (с. 153-162).

IV. Теоретичне значення положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

Підходи, запропоновані в дисертації Кирилича Ю.В. щодо методів оцінки впливу фінансової лібералізації на макроекономічну стабільність країн Європейського Союзу, у тому числі сегментування, для обґрунтування комплексного методичного інструментарію дослідження, мають теоретичне значення і можуть бути використані для удосконалення методології моделювання процесів фінансової лібералізації, зокрема моделей ефективного запровадження механізмів фінансової лібералізації на макро- та регіональному рівнях системної ієрархії управління економіки нашої країни.

V. Практична значущість висновків та рекомендацій дослідження

Отримані результати дисертації можуть бути використані при підготовці аналітичних матеріалів і документів державними органами управління, що відповідають за формування і проведення внутрішньої та зовнішньої економічної політики, спрямованої на процеси фінансової лібералізації та їх наслідки, коригування цих процесів та ефективного їх застосування за умови участі в процесах глобальної економічної інтеграції. Дослідження може використовуватися аналітичними та плановими підрозділами фінансово-банківських установ для оцінки ризиків фінансової лібералізації та її наслідків, а також у відповідних навчальних курсах міжнародної економіки, економічних відносин, у тому числі валютно-кредитних і фінансових. Матеріали роботи використовуються на кафедрі міжнародного економічного аналізу та фінансів факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка, що підтверджено відповідною довідкою.

VI. Повнота викладення результатів в опублікованих роботах.

Основні положення та найважливіші результати дисертації відображені в опублікованих автором 21-і науковій праці, з них одній у співавторстві, загальним обсягом 7,24 у.д.а., з яких одна монографія, 10 статей у наукових фахових виданнях, 11 тез доповідей на наукових конференціях.

Автореферат адекватно відображає зміст, основні наукові здобутки і результати дисертації та оформлений відповідно до чинних вимог.

VII. Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту

Загалом, позитивно оцінюючи зроблене автором дослідження, вкажемо на окремі положення, які можуть слугувати підставою для дискусії, похибки та недоліки.

1. Значна частина першого та другого розділів присвячена огляду теоретичних положень, пов'язаних с категорією «фінансова лібералізація», при цьому справедливо зазначається відсутність єдиного теоретичного тлумачення. Проте, у дисертації недостатньо чітко розкривається авторське бачення і трактування сутнісних характеристик цієї категорії, її відмінність від категорій «фінансова глобалізація», «фінансова інтеграція», «дерегуляція». Крім того, автор доходить до дещо дискусійного висновку, вказуючи, що у науковій літературі обсяги таких понять, як “фінансова інтеграція”, “фінансова глобалізація”, “фінансова лібералізація”, “фінансова відкритість” чітко не розмежовані, не визначені їх природа і періодизація, не вироблено критеріїв “вимірювання цих явищ” (с. 4).

2. Для моделювання впливу фінансової лібералізації на показники внутрішньої та зовнішньої рівноваги Європейського Союзу автором обрано широке коло показників внутрішньої та зовнішньої рівноваги (с. 109-112), проте результати аналізу наведено не за всіма з цих показників, окремі з них 2010, 2011 рр. (с. 157-159, рис.3.24)

3. Для визначення оптимальних умов фінансової лібералізації, моделювання її впливу на показники економічної рівноваги досліджуваних країн в дисертації використано відповідні індекси (FINREFORM, KAOPEN, KASHI, FORU, LINE(TOTAL)). Автор ретельно аналізує кожний індекс, виявляє істотні розбіжності в оцінці проявів фінансової лібералізації. Проте, потребує детальнішого аналізу вплив фінансової лібералізації на економіки досліджуваних країн, на підставі результатів аналізу динаміки зазначених індексів та відмінностей методик розрахунку.

4. Важливим доповненням авторських рекомендацій та висновків щодо напрямів фінансової лібералізації могли стати рекомендації з удосконалення методів аналізу та прогнозування для економіки України, яка була включена до

аналізу під час дослідження, особливо в періоди 2008-2010, 2011-2014 рр.

5. У вступі автор перелічив багато зарубіжних та і вітчизняних науковців, праці яких було покладено в основу проведення дослідження (с. 4), але у самій роботі переважно використані зарубіжні праці, не акцентуючи достатньої уваги на наукових працях та їх результатах вітчизняних вчених. Дещо узагальненими видаються висновки 1, 3, 6 (с.169-170; с.15 автореферату).

6. У роботі присутні деякі стилістичні та редакційні помилки (наприклад, “подорожчання валютного курсу” с. 128). Варто звернути увагу на нечіткість друку математичних формул (с. 86, 113, 151, 152), відсутність зрозумілого опису змінних в формулах (с. 112) та доведення результатів (с. 112-113), англійських надписів в таблицях (с. 92), помилки в тексті автореферату (с.15, абзац 2). В дисертації наводяться переважно результати, але бракує вхідних даних та ретельного опису перетворень, що безумовно обмежує можливість повною мірою використати не тільки висновки, але і запропоновані методологічні підходи близьких за темою досліджень. Зустрічаються повтори в окремих фрагментах дослідження, бракує ретельного опису наявної на рисунках інформації (на рис. 2.4 не пронумеровано лінії тренду, циклу та індексу фінансової лібералізації (с. 96, 97)).

Загалом, наведені вище зауваження не знижують наукової і прикладної значущості дослідження і не впливають на загальний позитивний висновок.

VIII. Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність

встановленим вимогам

Дисертація Кирилича Ю.В. присвячена актуальній темі, є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і практичне значення для сталого розвитку держави в умовах поглиблення внутрішньої та зовнішньої фінансової лібералізації, формування

конкурентоспроможної економічної системи, зокрема її фінансової компоненти.

Опонована дисертація за рівнем, змістом, обсягом, актуальністю дослідження, використаним теоретико-методичним інструментарієм, науковою новизною, значущістю результатів та оформленням відповідає вимогам ДАК МОН України щодо робіт, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

ІХ.Висновок

Дисертацію виконано на належному рівні, робота повністю відповідає вимогам пп. 9, 11, 13 чинного “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2014 р. № 567, а її автор, Кирилич Юрій Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:
доктор економічних наук,
професор Запорізького інституту
економіки та інформаційних
технологій,
проректор з міжнародних зв’язків
і стратегічного розвитку

А.І. Мокій

14 жовтня 2014 р.